Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tionde avdelningen)

den 5 december 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Konkurrens – Konkurrensbegränsande samverkan – Artikel 101.1 FEUF – Vertikala avtal – Begränsning ’genom resultat’ – Avtal som fastställer begränsningar när det gäller garantin på bilar – Konkurrensmyndigheten är skyldig att påvisa konkurrensbegränsande effekter – Faktiska effekter och potentiella effekter”

I mål C-606/23,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Administratīvā apgabaltiesa (Regionala förvaltningsdomstolen, Lettland) genom beslut av den 2 oktober 2023, som inkom till domstolen den 4 oktober 2023, i målet

”Tallinna Kaubamaja Grupp” AS,

”KIA Auto” AS

mot

Konkurences padome,

meddelar

DOMSTOLEN (tionde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden D. Gratsias, ordföranden på fjärde avdelningen I. Jarukaitis samt domaren Z. Csehi (referent),

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– ”Tallinna Kaubamaja Grupp” AS och ”KIA Auto” AS, genom I. Azanda, advokāte,

– Lettlands regering, genom J. Davidoviča och K. Pommere, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: lettiska.

– Spaniens regering, genom L. Aguilera Ruiz, i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom P. Berghe, I. Naglis och D. Viros, samtliga i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 101.1 FEUF.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan, å ena sidan, ”Tallinna Kaubamaja Grupp” AS och ”KIA Auto” AS, och, å andra sidan, Konkurences padome (konkurrensrådet, Lettland). Målet rör böter som ålagts på grund av ingåendet av ett vertikalt avtal som fastställer begränsningar när det gäller garantin på bilar.

Tillämpliga bestämmelser

3 I artikel 11.1 Konkurences likums (konkurrenslagen) av den 4 oktober 2001 (*Latvijas Vēstnesis*, 2001, nr 151), föreskrivs följande:

”Avtal mellan ekonomiska aktörer som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen inom Lettland är förbjudna och ogiltiga från och med den tidpunkt då de ingicks. Härmed avses avtal

…

7) om åtgärder (eller underlåtenhet att vidta åtgärder) som medför att en annan ekonomisk aktör förmås att lämna en viss marknad eller att en möjlig aktör hindras att komma in på en viss marknad.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

4 KIA Auto, ett bolag bildat enligt estnisk rätt, är den enda auktoriserade importören av fordon av märket KIA i Lettland. Bolaget väljer ut och godkänner de auktoriserade ombud som saluför KIA-bilar och reparerar dem inom ramen för den garanti som tillverkaren eller importören har ställt.

5 Genom beslut av den 7 augusti 2014 ålade konkurrensrådet KIA Auto, på grund av åsidosättande av artikel 11.1 led 7 i konkurrenslagen, böter på 134 514,43 euro, varav 96 150,92 euro ålades KIA Auto solidariskt med dess moderbolag Tallinna Kaubamaja Grupp.

6 Konkurrensrådet ansåg att KIA Auto, i egenskap av importör som auktoriserats av tillverkaren av KIA-bilar, och de auktoriserade återförsäljarna av och verkstäderna för KIA-bilar (nedan kallade de auktoriserade ombuden) hade kommit överens om garantivillkor som tvingade eller förmådde

bilägarna att under garantitiden låta utföra all regelbunden service som föreskrivs av tillverkaren KIA och de reparationer som inte omfattas av garantin hos de auktoriserade ombuden, samt att använda originalreservdelar från KIA vid den regelbundna servicen och vid reparationer som utförs under garantitiden för att bilen skulle fortsätta att omfattas av garantin.

7 Konkurrensrådet konstaterade således att det fanns ett vertikalt avtal om garantivillkoren inom KIA-nätverket. Avtalet hindrade dels de oberoende verkstäder som inte omfattades av garantin från att få tillträde till den lettiska marknaden under garantitiden för reparationstjänsterna, dels oberoende reservdelstillverkare från att få tillgång till marknaden för distribution av reservdelar i Lettland, och begränsade konkurrensen mellan återförsäljarna av reservdelar.

8 Konkurrensrådet kvalificerade det avtal som konstaterats som konkurrensbegränsande genom resultat och betonade härvid att de tillämpliga beviskraven inte krävde att de faktiska effekterna påvisades. Enligt konkurrensrådet följer nämligen de negativa effekterna på konkurrensen av de begränsande villkorens natur, och det är inte nödvändigt att visa vilka effekter som faktiskt har uppstått.

9 Klagandena i det nationella målet överklagade beslutet att ålägga dem böter till Administratīvā apgabaltiesa (Regionala förvaltningsdomstolen, Lettland), som är den hänskjutande domstolen. Nämnda domstol ogillade överklagandet genom dom av den 10 mars 2017.

10 Klagandena överklagade den domen till Senāta Administratīvo lietu departaments (Högsta domstolen, avdelningen för förvaltningsmål, Lettland), som upphävde den hänskjutande domstolens dom genom dom av den 22 december 2021 och återförvisade målet till den hänskjutande domstolen för förnyad prövning.

11 Senāta Administratīvo lietu departaments (Högsta domstolen, avdelningen för förvaltningsmål) fann att den hänskjutande domstolen, vid prövningen av huruvida det i beslutet att ålägga böter var riktigt att dra slutsatsen att avtalet var förbjudet på grund av dess verkningar, hade grundat sig på felaktiga bedömningskriterier med hänsyn till de kriterier som ska beaktas när det är fråga om konkurrensbegränsande verkningar. Högsta domstolen fann under dessa omständigheter att den hänskjutande domstolen inte kunde göra en riktig bedömning av huruvida beslutet var tillräckligt motiverat.

12 Den hänskjutande domstolen har, med hänvisning till det ytterligare yttrande som konkurrensrådet inkommit med till följd av Högsta domstolens dom, påpekat att de slutsatser som kan dras av den domen väsentligen skiljer sig från de som följer av EU-domstolens praxis, vilket medför att innebörden av en konkurrensbegränsning genom resultat och det beviskrav som följer därav inte kan anses vara uppenbara. Den hänskjutande domstolen anser även att det är nödvändigt att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen för att klargöra de frågor som rör bevisning om avtal med konkurrensbegränsande verkningar.

13 Såsom framgår av konkurrensrådets yttrande ska i synnerhet ett tillvägagångssätt som liknar det som Europeiska unionens tribunal tillämpade i domen av den 10 november 2021, Google och Alphabet/kommissionen (Google Shopping) (T-612/17, EU:T:2021:763), vilken avsåg en överträdelse av artikel 102 FEUF, tillämpas vid tillämpningen och tolkningen av artikel 101 FEUF, och därmed även vid tillämpningen och tolkningen av artikel 11 i konkurrenslagen. I den domen påpekade tribunalen att Europeiska kommissionen inte är skyldig att visa att de möjliga följderna av ett undanröjande eller en begränsning av konkurrensen har blivit verklighet, utan det räcker att kommissionen visar att det föreligger potentiella effekter. Det följer således av nämnda

dom att det vid bedömningen av verkningarna av ett avtal på konkurrensen inte finns anledning att begränsa samtliga relevanta omständigheter i det enskilda fallet till ett konstaterande av att det föreligger specifika och mätbara negativa effekter på konkurrensen, eftersom ett sådant tillvägagångssätt i praktiken omintetgör möjligheten för den berörda konkurrensmyndigheten att sätta stopp för konkurrensbegränsningar som ännu inte har resulterat i några materiellt identifierbara negativa effekter.

14 Mot denna bakgrund beslutade Administratīvā apgabaltiesa (Regionala förvaltningsdomstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Behöver konkurrensmyndigheten enligt artikel 101.1 FEUF visa att det föreligger faktiska och konkreta konkurrensbegränsande effekter (*actual/real restrictive effects on competition*) vid bedömningen av ett förbjudet avtal som fastställer begränsningar när det gäller garantin på bilar, vilka innebär att bilägare tvingas eller förmås att enbart låta utföra reparationer och service på bilen hos biltillverkarens auktoriserade ombud och att använda originalreservdelar från tillverkaren vid den periodiska servicen för att garantin på bilen ska fortsätta att gälla?

2) Räcker det enligt artikel 101.1 FEUF, vid en bedömning av ett sådant avtal som avses i fråga 1, att konkurrensmyndigheten enbart visar att det föreligger potentiella konkurrensbegränsande effekter (*potential restrictive effects on competition*)?”

Domstolens behörighet

15 Den hänskjutande domstolen har påpekat att tillämpningen av artikel 11.1 i konkurrenslagen inte ska skilja sig från tillämpningen av artikel 101.1 FEUF, eftersom båda dessa bestämmelser fastställer en rättslig ram som i väsentliga avseenden liknar varandra. Följaktligen ska domstolens överväganden avseende tillämpningen av artikel 101.1 FEUF beaktas.

16 Enligt det förfarande för samarbete mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna som införts genom artikel 267 FEUF ankommer det, enligt fast rättspraxis, uteslutande på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av unionsrätten (dom av den 18 november 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, punkt 42 och där angiven rättspraxis).

17 Det följer emellertid också av fast rättspraxis att det ankommer på EU-domstolen att – för att pröva sin egen behörighet – undersöka de omständigheter under vilka den nationella domstolen har framställt sin begäran om förhandsavgörande (dom av den 18 november 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, punkt 43 och där angiven rättspraxis).

18 Domstolen har vid ett flertal tillfällen förklarat sig vara behörig att meddela förhandsavgörande beträffande unionsbestämmelser i fall då omständigheterna i det nationella målet inte omfattats av unionsrättens direkta tillämpningsområde, men då dessa bestämmelser blivit tillämpliga genom nationell rätt när regleringen i nationell lagstiftning av rent inhemska situationer anpassats till den reglering som har valts i unionsrätten (dom av den 18 november 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, punkt 44 och där angiven rättspraxis).

19 En sådan behörighet motiveras av det uppenbara unionsintresset av att de bestämmelser som har hämtats från unionsrätten tolkas på ett enhetligt sätt, för att i framtiden undvika olika tolkningar (dom av den 13 oktober 2022, Baltijas Starptautiskā Akadēmija och Stockholm School of Economics in Riga, C-164/21 och C-318/21, EU:C:2022:785, punkt 35 och där angiven rättspraxis).

20 I förevarande fall framgår det av beslutet om hänskjutande att det i artikel 11.1 i konkurrenslagen föreskrivs en rättslig ram som är identisk med den som införts genom artikel 101.1 FEUF och att nämnda artikel 11.1 i den lettiska rättsordningen tolkas på samma sätt som artikel 101.1 FEUF. Det ska dessutom erinras om att domstolen redan har förklarat sig behörig att meddela förhandsavgörande avseende tolkningen av artikel 101.1 FEUF i situationer där artikel 11.1 i konkurrenslagen var tillämplig oberoende av frågan huruvida handeln mellan medlemsstaterna påverkades (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 november 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, punkt 47 och där angiven rättspraxis).

21 Härav följer att domstolen i förevarande mål är behörig att pröva frågorna om tolkningen av artikel 101.1 FEUF.

Prövning av tolkningsfrågorna

22 Den hänskjutande domstolen har ställt dessa frågor, som ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 101.1 FEUF ska tolkas så, att den innebär att konkurrensmyndigheten i en medlemsstat vid bedömningen av huruvida ett avtal som fastställer begränsningar när det gäller garantin på bilar, vilka innebär att bilägare tvingas eller förmås att enbart låta utföra reparationer och service på bilen hos biltillverkarens auktoriserade ombud och att använda originalreservdelar från tillverkaren vid den regelbundna servicen för att garantin på bilen ska fortsätta att gälla, kan kvalificeras som en konkurrensbegränsning genom resultat, i den mening som avses i den bestämmelsen, är skyldig att visa att det föreligger konkreta och faktiska konkurrensbegränsande effekter, eller räcker det att konkurrensmyndigheten visar att det föreligger potentiella konkurrensbegränsande effekter.

23 EU-domstolen erinrar i detta sammanhang om att enligt artikel 101.1 FEUF är följande oförenligt med den inre marknaden och förbjudet: alla avtal mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstater och som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen inom den inre marknaden.

24 För att ett avtal, ett beslut av en företagssammanslutning eller ett samordnat förfarande i ett visst fall ska kunna anses omfattas av förbudet i artikel 101.1 FEUF är det enligt denna bestämmelses ordalydelse nödvändigt att visa antingen att beteendet har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen eller att beteendet har ett sådant resultat (dom av den 21 december 2023, International Skating Union/kommissionen, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, punkt 98 och där angiven rättspraxis).

25 För detta ändamål ska domstolen först pröva syftet med det aktuella beteendet. För det fall det efter en sådan undersökning visar sig att beteendet har ett konkurrensbegränsande syfte, är det inte nödvändigt att undersöka dess inverkan på konkurrensen. Det är således endast om det aktuella beteendet inte kan anses ha ett sådant konkurrensbegränsande syfte som det är

nödvändigt att, i ett andra steg, undersöka dess resultat (dom av den 21 december 2023, International Skating Union/kommissionen, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, punkt 99 och där angiven rättspraxis).

26 Den prövning som ska göras varierar beroende på om den avser frågan huruvida beteendet i fråga har till ”syfte” eller ”resultat” att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen, eftersom vart och ett av dessa två begrepp omfattas av särskilda rättsliga bestämmelser och bevisregler (dom av den 21 december 2023, International Skating Union/kommissionen, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, punkt 100 och där angiven rättspraxis).

27 I förevarande fall har den hänskjutande domstolen som utgår från förutsättningen att det avtal som är aktuellt i det nationella målet inte har till syfte att begränsa konkurrensen – det ankommer på den domstolen att pröva huruvida denna förutsättning är välgrundad – angett att det ankommer på den att bedöma huruvida avtalet har ett konkurrensbegränsande resultat.

28 Enligt fast rättspraxis omfattar begreppet konkurrensbegränsande ”resultat” varje beteende som inte kan anses ha ett konkurrensbegränsande ”syfte”, under förutsättning att det visas att beteendet faktiskt eller potentiellt har till resultat att hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen, och detta på ett märkbart sätt (dom av den 21 december 2023, International Skating Union/kommissionen, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, punkt 109 och där angiven rättspraxis).

29 För detta ändamål är det nödvändigt att undersöka konkurrensen mot bakgrund av de faktiska förhållanden under vilka den skulle uppstå om avtalet, beslutet av en företagssammanslutning eller det samordnade förfarandet i fråga inte hade förelegat (dom av den 18 november 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, punkt 74, och dom av den 21 december 2023, International Skating Union/kommissionen, C-124/21 P, EU:C:2023:1012, punkt 110 och där angiven rättspraxis), genom att definiera den eller de marknader på vilka detta beteende kan ha verkningar och därefter karakterisera dessa, oavsett om de är verkliga eller potentiella. Denna prövning innebär i sig att samtliga relevanta omständigheter ska beaktas.

30 Vid bedömningen av verkningarna av ett avtal mellan företag mot bakgrund av artikel 101 FEUF är det således nödvändigt att beakta det konkreta sammanhang där avtalet ingår, det vill säga bland annat det ekonomiska och rättsliga sammanhang där de berörda företagen är verksamma, de aktuella varornas eller tjänsternas beskaffenhet och strukturen och de faktiska villkoren på den eller de marknader som är i fråga. Härav följer att det kontrafaktiska scenario som man tänker sig skulle uppstå i avsaknad av nämnda avtal måste vara realistiskt och trovärdigt (dom av den 27 juni 2024, kommissionen/Servier m.fl., C-176/19 P, EU:C:2024:549, punkt 341 och där angiven rättspraxis).

31 Domstolen har i detta avseende redan haft tillfälle att precisera att upprättandet av det kontrafaktiska scenariot syftar till att fastställa vilka realistiska handlingsmöjligheter de ekonomiska aktörerna skulle ha i avsaknad av det berörda avtalet och på så sätt fastställa den sannolika konkurrensen på marknaden och marknadsstrukturen i avsaknad av detta avtal (dom av den 30 januari 2020, Generics (UK) m.fl., C-307/18, EU:C:2020:52, punkt 120, och dom av den 18 november 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, punkt 76).

32 Den omständigheten att det kontrafaktiska scenariot är både realistiskt och trovärdigt påverkar emellertid inte möjligheten att beakta de rent potentiella verkningarna av ett avtal mellan företag vid undersökningen av huruvida det utgör en konkurrensbegränsning genom resultat. Domstolen

har i detta avseende bland annat slagit fast att den omständigheten att det anses att de potentiella verkningarna av ett avtal mellan företag då detta har genomförts inte kan beaktas vid bedömningen av dess konkurrensbegränsande verkningar åsidosätter både särdragen hos den kontrafaktiska metod som ingår i bedömningen av en konkurrensbegränsning genom resultat och den rättspraxis enligt vilken de konkurrensbegränsande verkningarna kan vara både aktuella och potentiella, men måste vara tillräckligt märkbara (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 juni 2024, kommissionen/Servier m.fl., C-176/19 P, EU:C:2024:549, punkterna 345–353).

33 Det räcker således att det, efter en lämplig undersökning av konkurrensen mot bakgrund av de faktiska förhållanden under vilka den skulle uppstå om avtalet i fråga inte hade förelegat, går att konstatera potentiella konkurrensbegränsande effekter som är tillräckligt märkbara (se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 maj 1998, Deere/kommissionen, C-7/95 P, EU:C:1998:256, punkterna 77 och 78, och dom av den 28 maj 1998, New Holland Ford/kommissionen, C-8/95 P, EU:C:1998:257, punkterna 91 och 92).

34 Under dessa omständigheter ankommer det på den hänskjutande domstolen att bedöma huruvida konkurrensrådet på ett korrekt sätt undersökte hur konkurrensen skulle ha varit mot bakgrund av de faktiska förhållanden under vilka den skulle ha uppstått om verkningarna av avtalet i fråga inte hade förelegat, genom att definiera de marknader på vilka avtalet får verkningar och genom att definiera de märkbara verkningarna, oavsett om de är verkliga eller potentiella.

35 Domstolen har dessutom, i punkterna 65 och 66 i domen av den 6 oktober 2015, Post Danmark (C-23/14, EU:C:2015:651), slagit fast att det, för att fastställa att ett förfarande som undersöks mot bakgrund av artikel 82 EG (nu artikel 102 FEUF) utgör missbruk, krävs att det har en konkurrensbegränsande verkan på marknaden, som dock inte nödvändigtvis måste vara konkret, utan det räcker att visa att det föreligger en potentiell, konkurrensbegränsande verkan, vilken kan medföra att konkurrenter som är minst lika effektiva som det dominerande företaget utestängs.

36 Den tolkning av artikel 101 FEUF som gjorts i den rättspraxis som det hänvisas till i punkterna 28 och 33 ovan, enligt vilken det räcker att visa att det föreligger potentiella konkurrensbegränsande verkningar, bland annat verkningar som kan hindra potentiella konkurrenters inträde på marknaden, motsvarar tolkningen av artikel 102 FEUF i den rättspraxis som det hänvisas till i föregående punkt.

37 Mot denna bakgrund ska frågorna besvaras enligt följande. Artikel 101.1 FEUF ska tolkas så, att den innebär att konkurrensmyndigheten i en medlemsstat vid bedömningen av huruvida ett avtal som fastställer begränsningar när det gäller garantin på bilar, vilka innebär att bilägare tvingas eller förmås att enbart låta utföra reparationer och service på bilen hos biltillverkarens auktoriserade ombud och att använda originalreservdelar från tillverkaren vid den regelbundna servicen för att garantin på bilen ska fortsätta att gälla, kan kvalificeras som en konkurrensbegränsning genom resultat, i den mening som avses i den bestämmelsen, inte är skyldig att visa att det föreligger konkreta och faktiska konkurrensbegränsande effekter. Det räcker att konkurrensmyndigheten, i enlighet med nämnda bestämmelse, fastställer att det föreligger potentiella konkurrensbegränsande effekter, förutsatt att de är tillräckligt märkbara.

Rättegångskostnader

38 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tionde avdelningen) följande:

Artikel 101.1 FEUF ska tolkas så, att den innebär att konkurrensmyndigheten i en medlemsstat vid bedömningen av huruvida ett avtal som fastställer begränsningar när det gäller garantin på bilar, vilka innebär att bilägare tvingas eller förmås att enbart låta utföra reparationer och service på bilen hos biltillverkarens auktoriserade ombud och att använda originalreservdelar från tillverkaren vid den regelbundna servicen för att garantin på bilen ska fortsätta att gälla, kan kvalificeras som en konkurrensbegränsning genom resultat, i den mening som avses i den bestämmelsen, inte är skyldig att visa att det föreligger konkreta och faktiska konkurrensbegränsande effekter. Det räcker att konkurrensmyndigheten, i enlighet med nämnda bestämmelse, fastställer att det föreligger potentiella konkurrensbegränsande effekter, förutsatt att de är tillräckligt märkbara.

Underskrifter